

Siken i Femund

- en biologisk mangfoldighet

Regnet i kilo er siken den viktigste fiskearten i Femund. Den har vært utnyttet siden lenge før det ble fast bosetting rundt sjøen på 1700-tallet. I naturalhusholdningens tid ga notfisket etter gytende sik i Tufsinga om høsten et viktig tilskudd til husholdningen på gårdene. I våre dager gir siken grunnlag for økonomisk aktivitet gjennom Femund Fiskerlag.

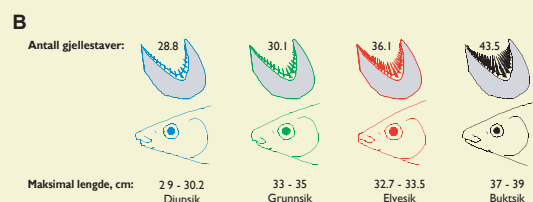
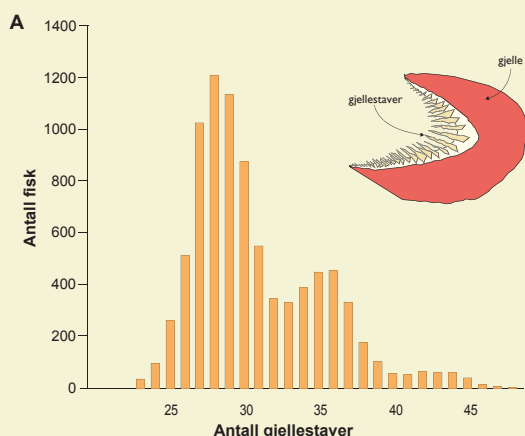
Fiskernes klassifisering – utseende, gytetid og hvor fisken fanges

Fiskerne i Femund har bestandig brukt forskjellige navn på siken, avhengig av gyteplass, størrelse og hvor den blir fanget. De vanligste navnene er:

- Djupsik – gyter dypere enn 30 m i november. Det går tre til fire fisk på kiloen.
- Elvsik – gyter i tilløpselva Tufsinga i september – oktober. Det går ca to fisk på kiloen.
- Skjærsik – gyter på steingrunnene i sjøen i oktober – november. Det går halvannen til to fisk på kiloen. Betegnelsen skjærsik blir også brukt om en mindre siktype som gyter på grunt vann i desember.
- Kvernviksik – gyter på grunner i Kvernвика i oktober. Den er større og høyere i kroppen enn elvsiken.
- Solsik – en stor siktype, omkring 50 cm, som fanges på sandgrunnene ved isgang i mai – juni. Noen mener at den gyter på denne tida, andre at den gyter på grunt vann under isen om høsten.
- Tjønnsik – gyter i september ved utløpet av Tufsinga, i det grunne området som kalles Tjønnan. Den ligner på djupsik, men er gjerne litt større.

Siktyper

Genetiske analyser viser at siktypene i Femund har utviklet seg **innen** innsjøen etter at de første sikene vandret inn etter isavsmeltinga for ca 10 000 år siden. Det er derfor ikke tilfeldig at siktypene har kommet "ferdig utviklet" inn i innsjøen, slik mange forskere tidligere har trodd.

Innvandring

Det har vært diskutert hvilken vei fiskeartene som i dag finnes i Femund vandret inn i innsjøen. Teoretisk kunne dette ha vært fire ulike veier. Enten via Trysilelva/Klara (1) (som er innsjøens avløp i dag), via tidligere forbindelser med Glomma (2) (fra nord og vest), med Ljusnan (3) (fra nord og øst) eller med Østerdalsälven (4) (fra sørøst). En genetisk sammenligning med sik i ulike innsjøer i disse elvene viser tydelig at siken i Femund er nærmest beslektet med sikbestandene i Isteren og Engeren. Det betyr at siken vandret inn i Femund fra sør; det vil si opp Trysilelva.

Vitenskapelig klassifisering – utseende og genetikk

I forskningen har siktypene tradisjonelt blitt skilt bl a på grunnlag av antall gjellestaver. I et materiale bestående av nesten 8 000 sik fra Femund fordeler antall gjellestaver seg med tre toppek, omkring 28, 36 og 43 gjellestaver. Variasjonen er imidlertid stor, med fisk fra 23 til 50 gjellestaver (se figur A).

I mer inngående studier av bygningstrekk og genetikk har vi undersøkt gytefisk fra 11 forskjellige gyteplasser i Femund. Disse undersøkelsene viser at de 11 gytebestandene alle er ulike, men at de kan grupperes i fire typer sik (se figur B). Ettersom disse gruppene bare delvis overlapper med den klassifiseringen fiskerne tradisjonelt bruker, har vi valgt å bruke betegnelsene "djupsik", "grunnsik", "elvsik" og "buktsik". De to gytebestandene som hører til buktsiken (Gløtlossen og Kvernвика) er ganske like bygningmessig, men de er genetisk forskjellige. Det er derfor et spørsmål om de to gytebestandene burde betraktes som ulike siktyper.

- Djupsiken gyter dypere enn 30 m. Den lever langs bunnen og spiser bunndyr. På seinsommeren og høsten går en del av den voksne bestanden ut i de fri vannmassene (pelagialen). Der spiser den dyreplankton, som finnes i størst tetthet på den tida av året. Djupsiken når en lengde på ca 30 cm. Den utgjør størstedelen av fangstene i fisket, og alle gytebestandene er tallrike.
- Grunnsiken gyter på grunt vann, men har ellers et levested og næringsvalg som ligner mye på djupsiken. Den når lengder på opptil 35 cm, men fisk større enn ca 30 cm går sjelden ut i de fri vannmasser. Grunnsiken er relativt tallrik.
- Elvsiken gyter i tilløpselver, spesielt Tufsinga, inkludert Tjønnanområdet i Tufsingdeltaet. Den har også et levested og næringsvalg som ligner djupsiken. Elvsiken når lengder på vel 33 cm. Elvsikbestandene i Tufsinga og Tjønnan er tallrike, mens bestanden i Sorkelva er mer fåtallig.
- Buksiken omfatter to gytebestander, en som gyter på grunt vann i det store grunntområdet Kvernвика, og en som gyter ved utløpet av Femund, i Gløtlossen. Disse bestandene er genetisk ganske forskjellige, men ligner hverandre i bygningstrekk. De når lengder opp til 39 cm. Begge disse bestandene er relativt fåtallige og bør beskattes med forsiktighet.